

Padányi József¹

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA EGYIK UTOLSÓ HÍDJA (ONE OF THE LAST BRIDGES OF THE AUSTRO-HUNGARIAN MONARCHY)

Műszaki szempontból az I. világháború egyik emlékezetes műszaki eseménye volt a Salcano-i vasúti híd felrobantása, majd helyreállítása.² A hadiszerecsse úgy hozta, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia műszaki katonáinak azt a hidat kellett helyreállítaniuk, amelyet nem sokkal korábban a bajtársaik robbantottak fel. Ismereteink szerint mindkét csapat jó munkát végzett, így érdemes az események közelgő évfordulóján megemlékezni tetteikről.

Kulcsszavak: Salcano-i híd, vasúti híd, első világháború, műszaki csapatok, robbantás, Roth–Waagner híd

One of the most remarkable military engineering events of the First World War was the demolition and subsequent temporary reconstruction of the railway bridge at Solkan. In a unique turn of events, the military engineering troops of the Austro-Hungarian Monarchy had to reconstruct the same bridge, which their own brothers in arms had detonated before. According to our knowledge, both troops did a good job, thus it is worth remembering their deeds on the upcoming anniversary of these events.

Keywords: Salcano-bridge (Solkan), railway bridge, First World War, engineer troops, demolition, Roth–Waagner bridge

BEVEZETÉS

A Habsburg Monarchia vasúti összeköttetését az Adriával mind Ausztriában, mind Magyarországon, már a reformkorban rendkívül fontos és sürgős lépésnek tartották.

Az útirány és a célállomás kérdésében az osztrák és a magyar álláspont már közel sem volt ennyire egységes. Az osztrákok – érthető módon – a legrövidebb úton, végig osztrák területen (Wiener Neustadt, Graz, Laibach /ma Ljubljana/) át Triesztbe akartak eljutni és a Magyarországról az Adria felé vezetendő vaspályákat is erre a fővonalra szándékoztak felfűzni.

A vitát aztán a magyar szabadságharc vérbefojtása után, erővel döntötték el, így 1857 nyarára elkészült a déli vasút, amely hatalmas erőfeszítések után, de Karl von Ghega zseniális terveinek köszönhetően, mégiscsak a Semmeringen és a szlovéniai karszton át vezetett Triesztbe.³

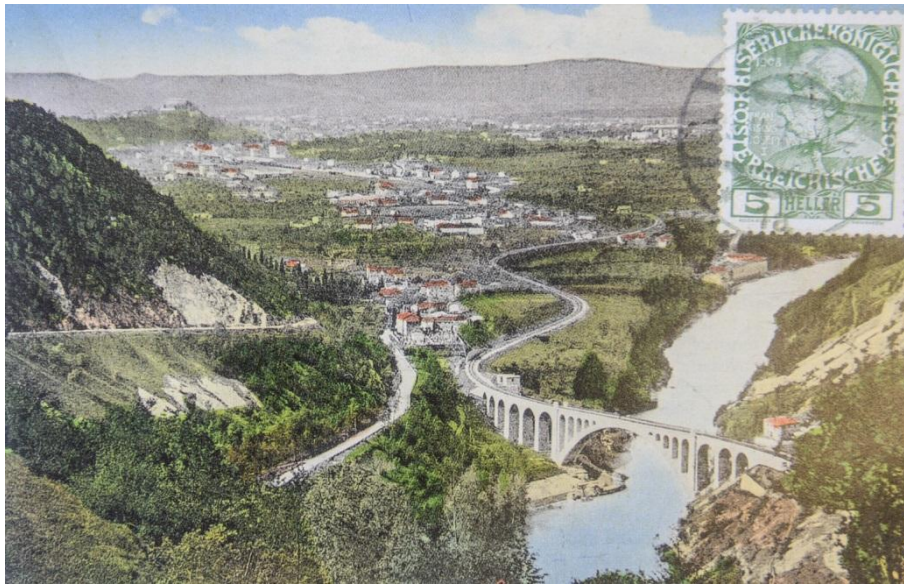
¹ Nemzeti Közzolgálati Egyetem, egyetemi tanár, padanyi.jozsef@uni-nke.hu ORCID azonosító: 0000-0001-6665-8444

² A híd neve Solkan-híd (szlovén nyelven: Solkanski most, olaszul: Ponte di Salcano). Cikkünkben a korabeli megnevezést használjuk: Salcano-i híd.

³ http://acta.bibl.u-szeged.hu/4430/1/belvedere_1995_003_004_018-026.pdf Letöltve 2018. március 25.

A SALCANO-I VASÚTI HÍD

A Salcano-i vasúti híd története 1901 júniusában kezdődött, amikor az osztrák parlament, Wittek vasútügyi miniszter javaslatára elfogadta az újabb alpesi vasútvonal fejlesztéséről szóló előterjesztést. Ezzel a Bécs és Trieszt közötti vasúti összeköttetés feltételei tovább javultak. Az Új Alpesi Vasút (Neue Alpenbahnen) lehetővé tette, hogy az osztrák kikötőbe Bécs felől ne csak a magántulajdonban lévő déli vasúton, hanem Ausztria nyugati feléből, valamint Bajor-, Cseh-, és Morvaországból is a lehető leggyorsabban el lehessen jutni. A híd ezen a második trieszti vasútvonalon található, Görz-től 4 km-re északra, az Isonzó folyó felett.⁴

1. kép A Salcano-híd panoráma képe korabeli képeslapon

(forrás: Humar 61. oldal, fotó: Szilágyi Dénes)

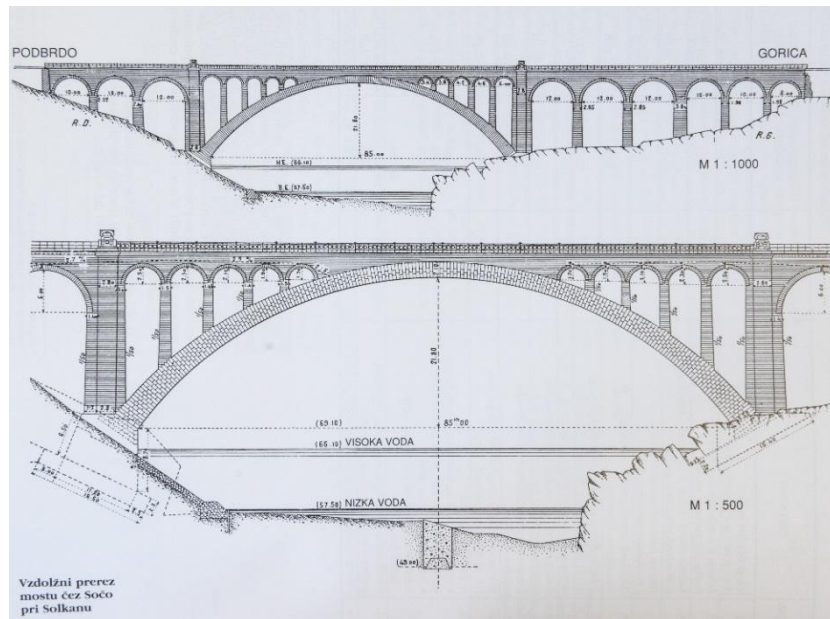
Maga a vasútvonal Jesenicéből a Bohinj-tó völgye fölött, a Kobla hegy alatt húzódó 6339 méteres alagúton és további 41 alagúton és több mint 19 hídon keresztül vezet Görz-ig. A vasút egyik legfontosabb műtárgya a Salcano-i kőhíd. A vasútépítésnek kereskedelmi fontossága mellett katonai-stratégiai jelentősége is volt. A Monarchia a várható magas költségek és a technikailag bonyolult kivitelezés ellenére úgy választotta meg a vasút vonalvezetését, hogy azt csak a Monarchia tudja használni és kívül essen az olasz tűzérség lőtávolságán.⁵

1903-ra elkészült a híd első terve és költségvetése (elsőre 80 m-es legnagyobb ívnyílással számolva), amit már 1904-ben módosítottak (85 m-re növelve a legnagyobb ívnyílást, tekintettel a talajviszonyokra). A tervezést irányító Leopold Örley (1878–1936) és Rudolf Jausner egy 220 m hosszú, 21,8 m magas hidat álmodtak a folyó fölé, amelyet 4533 kötömbből épített fel a bécsi székhelyű Redlich und Berger építőipari cég. A hídépítés méreteit mutatja az is, hogy az állványzathoz 1160 m³, kiváló minőségű fát használtak fel.⁶

⁴ Nagy Tamás: A Monarchia vasútjai az első világháborúban. In: A nagy háború emlékezete. ÖNTE-Belvedere 2015. 156. oldal.

⁵ Eduard Jordan: Der Eisbahnviadukt von Solkan/Salcano. Truppendienst 2013/2.

⁶https://books.google.hu/books?id=E7ywmb24EQMC&lpg=PA121&dq=%22world+famous+arch+bridges+in+slovenia%22&pg=PA121&redir_esc=y#v=onepage&q=%22world%20famous%20arch%20bridges%20in%20slovenia%22&f=false Letöltve: 2018. március 25.

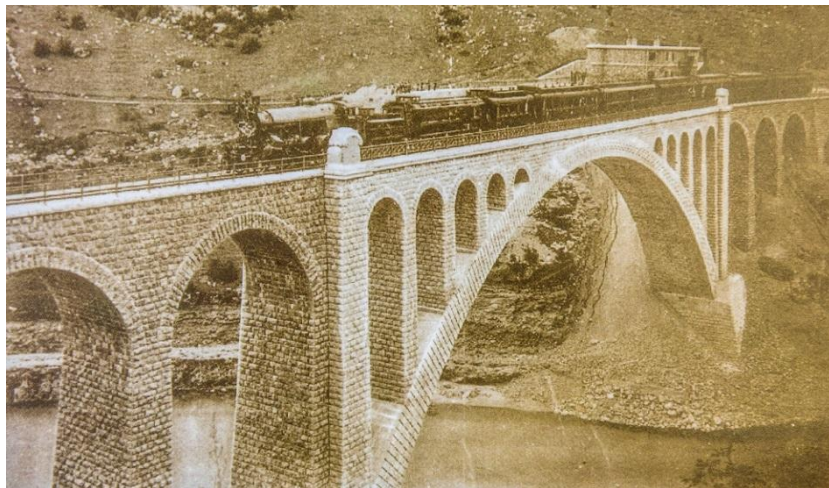

2. kép A híd méretarányos rajza

(forrás: Humar 152. oldal, fotó: Szilágyi Dénes)

Jellemző a tervezés és kivitelezés pontosságára, hogy az építési állványzat elbontása után a híd íve mindössze 6 mm-t mozdult lefelé.

1905 novemberében a híd elkészül, de hivatalos átadása csak 1906. július 19-én történik meg, amikor Ferenc Ferdinánd trónörökös megnyitotta az új vonalat.

3. kép 1906-ban készült felvétel a hídról

(forrás: Humar 71. oldal, fotó: Szilágyi Dénes)

A VILÁGHÁBORÚBAN

A Salcano-i vasúti híd fontos szerepet játszott a világháborúban, hiszen az Isonzó menti harcok mind emberben, mind hadianyagban sokat követeltek. A Monarchia a szállítások döntő többségét vasúton bonyolította le, így a vonalak és a rajtuk található műtárgyak épségének fontosságát nem kell bizonygatni.

A híd – ahogy korábban már utaltunk rá – az egyik legfontosabb műtárgy volt az adott vonalon, hiszen ívnyílása, hossza, kialakítása sebezhetővé tette annak ellenére, hogy megépítése a maga idején igazi szenzáció volt. A 220 m hosszú híd középső, 85 m-es nyílása mellett észak felé egy 12 m-es, kettő 10 m-es, dél felé pedig három 12 m-es, kettő 10 m-es és egy 9 m-es nyílás sorakozott. Bonyolította a helyzetet, hogy a híd maga is egy 250 m sugarú íven feküdt.

A hatodik Isonzó-csatában elpártolt a hadiszerecsény a Monarchia katonáitól. A csaknem háromszoros létszámfölényben lévő olasz csapatok 1916. augusztus 4-én reggel, az osztrák-magyar vonalakra zúdított tüzérségi tüzelőkészítéssel megindították a 6. isonzói csatát. A nehéztüzérség a vasútvonalakat, az utakat, a hidakat (az Isonzón átvezető hidak kivételével) és a nagyobb erődöket ágyúzta, továbbá a korábban felderített vezetési pontokat támadta. Augusztus 6-án megindult a frontális támadás, és a harmadik napon az olaszok bevonultak Görz-be. A támadást augusztus 17-én állították le, miután a térségbe egyre nagyobb számban érkeztek meg a Monarchia hadosztályai Tirolból.

Annak érdekében, hogy megakadályozza az előrenyomuló ellenséget a vasútvonal használatában az Isonzo-völgyben, a Monarchia hadvezetése parancsot adott a műtárgyak, így a Salcano-i vasúti híd felrobbantására. Egy utász különítmény 930 kg-os ekrazit töltetet helyezett el a központi ív csúcsa fölé.⁷ A robbanótöltet biztos indítása érdekében egy elektromos és két gyújtózsínóros hálózatot telepítettek.

Augusztus 9-én reggel 1 órára volt elrendelve az általános visszavonulás. 3 óra 10 perckor Knut főhadnagy 15 emberrel felrobbantotta a Salcano délnyugati részén fekvő gyalogbőrű első mezejét. Többet nem lehetett tenni, mert az ellenség a túlsó partot már megszállva tartotta és ezt a munkát is erős gyalogsági tűzben kellett elvégezni.

Az 1916. augusztus 8-ról 9-re virradó éjszaka (2 óra 40 perckor)⁸ a Salcano-i vasúti híd középső ívét is rombolták a műszakiak. Ugyanerre a sorsra jutott a kiürítendő területen található többi vasúti és közúti híd is. Az intenzív tüzérségi tűzben – noha a híd nem volt közvetlen célpontja az olaszoknak – több helyen is megsérültek a híd szélső boltozatai.

Érdemes elgondolkodni a források által közölt robbanóanyag mennyiségén. Az első pillantásra is látszik, hogy az összpontosított töltettel semmit sem bíztak a véletlenre. Ennek oka egyrészt az lehet, hogy a közeledő ellenség miatt sietni kellett, másrészt a kőből készült ívhidakat ritkán robbantották a pilléreknél, azok nagy vastagsága miatt, harmadrészt a mennyiség beszállítása a híd közepére feltételezi egy sínautó (vagon) használatát.

Mindezekre figyelemmel megéri elvégezni egy ellenőrző számítást a töltet mennyiségére.⁹ Esetünkben a gyorsrobbantásra vonatkozó – akkoriban használatos – képlet alapján, a 2,1 m vastagságú fedélzet átrobbantásához elegendő lett volna 112 kg robbanóanyag. Ha a napjainkban is alkalmazott számítást vesszük alapul, akkor a végeredmény 116 kg, azaz nincs jelentős eltérés a két eredmény között.

⁷ Az ekrazit egy igen érzékeny, brizáns robbanóanyag, pikrinsav származék, amelyet főként az I. világháborúban alkalmaztak. Részletesen lásd Kovács Zoltán: Speciális katonai robbanóanyagok. *Robbantástechnika* 29: 17–22. oldalak.

⁸ Gorazd Humar: *Kamniti velikan na Soci*. Nova Gorica 1996. 167. oldal.

⁹ A számítást a téma szakértője, dr. Lukács László végezte el. A számítások háttéréről részletesebben lásd Lukács László: *Szemelvények a magyar robbantástechnika fejlődéstörténetéből*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó 2017. 109-110. és 172. oldalak.

4. kép A rombolt híd

(forrás: Humar 75. oldal, fotó: Szilágyi Dénes)

Ugyanakkor, ha elfogadjuk azt, hogy a majd egy tonnányi robbanóanyagot sínautóval (vagonon) tolták be a hídra – azaz a robbanóanyag nem a hídfedélzeten, hanem a sínautón (vagonon) volt – akkor érdemes elvégeznünk a számítást a közbehelyezett összpontosított töltetre is.¹⁰ Ez a számítás már azt mutatja, hogy ebben az esetben az alkalmazott töltet mennyisége egy 7 m átmérőjű tölcser robbantásának felel meg, ami – figyelemmel a híd 7,2 m-es szélességére – már nagyon közel van a 930 kg-hoz. Egyszerűbben fogalmazva, a töltet mennyisége biztosítja azt, hogy a hídmező teljes keresztmetszetében rombolódik.

Arra kevés adatot találtunk, hogy a híd robbantásában és későbbi újjáépítésében milyen szerepet játszottak a magyar katonák. Jacobi Ágost könyvében van néhány áttételes utalás a magyar szerepvállalásra, amely arra mutat, hogy magyar utászok is részesei lehettek ezeknek a feladatoknak.¹¹ Azt se felejtjük el, hogy a Magyar Államvasutak a hadiállapot első napján 315 főt adott a katonai vasúti alakulatoknak, és 1200 dolgozót adott a tábori vasúti alakulatokhoz.¹²

Jacobi idézett könyve fontos adatokat tartalmaz a 6./4. B. H. árkászszázad olasz hadszíntéren végzett munkájáról. Azért érdekes ez számunkra, mert a század legénységének egyharmadát

¹⁰ Ez a fogalom, és a vonatkozó képlet a Mű/2 Robbantási utasításban (1965) jelent meg először a katonai robbantástechnikában és a téglá, kő, beton és vasbeton szerkezetek (így többek között a hidak) „gyors robbantásánál” alkalmazták, amikor nem volt elég idő az előkészítő munkákra.

¹¹ Jacobi Ágost: Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban. Budapest, 1938. A műszaki életrajzoknál bukkantam a következőkre:

Szilágyi György utász, ácsmester (Rákoskeresztúr). *1895 Makó. 1915 májusában bevonult Szegedre a 7. utász zászlóaljhoz. 1915 szeptemberében az olasz frontra ment (Görz), ahol két évig küzdött. Ez idő alatt hidépítésekben, aknavető állások, kavernák építésében és robbantásában vett részt (Salcano). 1917-ben hat hónapig a román harctéren küzdött, majd visszatért az olasz frontra (Oderzo). 1918 júliusában a francia hadszíntérre került (Verdun), ahol mint aknavető működött az összeomlásig. Kétszer sebesült. Kítüntették három alkalommal a bronz vitézségi éremmel és a Károly csapatkereszttel. (666. oldal)

Kókay Géza vasútépítő őrzetető, (Budapest). *1896, Budapest. 1915 májusában bevonult a korneuburgi vasútzredhez. A 7. századdal az orosz frontra ment. Részt vett a Wladimir Wolynszkitől Kowelig húzódó vasútvonal és a Kristinopol, Slanslau és Csernovitz-i hidak építésében. 1916 nyarától a szerb frontra helyezve keskenyvágnányú vasutat építettek. Az olasz hadszíntérre helyezve 1917 nyarától vasútvonalakat (Salcano-Udine stb.) és drótkötélpályát (Mte. Cello) építettek az összeomlásig. Egyszer sebesült. Kítüntették a bronz vitézségi éremmel és a Károly csapatkereszttel. (612. oldal)

¹² Nagy 156. oldal.

magyarok alkották, és az altiszi kar többsége is magyar volt. 1915. április 24-én az árkász-századot Görz-ön át az olasz határ közelébe, Gradisca-ra vezényelték. A Görz-Cormonsi vasútvonaltól délre, az Isonzo torkolatáig terjedő határterületen hevenyészett tábori erődítéseket és a Monte Fortin-on és San Martino del Carso-nál egy-egy támpontot építettek. Ezt követően további intenzív erődítési munkálatok következtek a görz-i hídfőben.

Felkészülve az esetleges kiürítésre is, az Isonzo és a Wippach völgyének összes kő-, fa- és vashídját (Salcano, Alponté, Görz Manizza, Biglia, Rubbia, Mcrna, Ranziano, Sdraussina, Prvacina) előkészítették rombolásra. A legnagyobb horderejű és hadászati fontossággal bíró katonai műszaki feladat volt a két görz-i nagy Isonzo-hídnak, a vasszerkezetű közúti és a boltíves, sokpilléres vasúti kőhídnak (Salcano) robbantáshoz való előkészítése, amit az egyik fél-század végzett el.¹³

A HÍD HELYREÁLLÍTÁSA

Már utaltunk a forgandó hadiszerencsére, amely úgy hozta, hogy a Monarchia a nevezetes Caporetto-i áttörés (12. isonzói csata) során újra birtokba vette a korábban kiürített területeket. 1917. október 17-én kezdődtek a hadműveletek, melyek eredményeképpen visszavetették az olasz csapatokat az Isonzótól is. A hadianyag szállítások megkövetelték a vasútvonalak minél előbbi helyreállítását, így november 25-én, Ruttner százados vezetésével kezdetét vette a munka.

A százados úgy tervezte, hogy a főpillérek közötti nyílást az akkor már jól beváltak tekinthető Roth–Wagner híddal építi be. A hídszerkezetet a háború folyamán 14 alkalommal használták fel, többek között a belgrádi Száva-vasúti híd (1915), Boszniában a Medjedja-i Drina-híd (1914), Romániában a Karakó–viadukt (1917) és a Cserna-híd (1917), Ukrajnában a Jaremce–híd és a Jamna-híd (1917) helyreállításakor.¹⁴

Az Isonzo partján első nagyobb kihívást a munkaerő biztosítása jelentette. A hadvezetés – a helyreállítás fontosságát felismerve – rendelkezésre bocsátotta a szükséges erőforrásokat. Így az építéshez a következők álltak rendelkezésre:

Görz-i oldali építés:

- fél vasútépítő század, benne 4 tiszt, 47 legénység és 46 hadifogoly;
- a vasútépítő ezred 1. sz. hídépítő különítménye, benne 6 tiszt, 71 fő legénység, 26 hadifogoly kézműves és egy hadifogoly munkásosztag;¹⁵
- a Redlich és Berger cég részéről 1 mérnök és 50 munkás;
- egy motoros vasúti különítmény, benne 1 tiszt és 50 ember;
- a Schwarzenberg-drótkötélpálya parancsnokságról 1 tiszt, 44 legénység és 50 hadifogoly.

¹³ Jacobi 240. oldal.

¹⁴ https://issuu.com/wagnerbiro/docs/wagner-biro_160_years_final Letöltve: 2018. március 23.

¹⁵ 1883-ban állították fel a k.u.k. Vasúti és Távíró Ezredet, amelynek törzse és I. zászlóalja Korneuburgban (20 km-re Bécestől), míg II. zászlóalja a boszniai Banja-Lukában állomásozott. 1885-ben a II. zászlóalj felét Korneuburgba helyezték át, Banja-Lukán csak két század maradt, 1888-ban ezeket is bevonultatták Korneuburgba. 1887-ben központi szertárt létesítettek a vasútépítő anyag tárolására. Ez elsősorban tábori vasúti felépítmény anyag volt, amelynek szabványosítására már akkor is nagy gondot fordítottak.

Tolmein-i oldal építés:

- a vasútépítő ezred 2. sz. hídépítő különítménye, benne 5 tiszt, 140 legénység és egy hadifogoly munkásosztag.¹⁶

A fentiek arra is rámutatnak, hogy az építést két oldalról indították, majd a híd közepén zárták a Roth-Waagner hidat.

A szétszedhető és újra felhasználható szabványos vasúti hadihíd szerkezetek kifejlesztésének szükségszerűsége már a 19. század második felében felmerült. Az első ilyen kísérlet a budapesti Ferenc József hidat tervező Feketeházy János MÁV-főmérnök nevéhez fűződik. Végül a 90-es évek elején a Schlick-cég magyar főmérnöke által szerkesztett, elemekből álló rácsos szerkezetű hídanyagot rendszeresítették, amelyet 30 m-es egységekben kezeltek és tároltak.

Az akkori 14 tonnás fővasúti terhelésre ugyanis 30 m hosszban felelt meg egyemeletes kivitelben ez a hídanyag. Kétemeletes megoldással 45 m hosszúságig lehetett alkalmazni. Ez volt a második világháború végéig is használt, elemekből összeállított Kohn-híd.

A rohamos fejlődés következtében az újabb vasútvonalakon a hidakat egyre nagyobb terhelésre és fesztávval építették, amihez e nyílásoknak a háborús körülmények közötti áthidalására már a Kohn-hídszerkezet nem felelt meg. Az új hídszerkezetet 1915-ben rendszeresítették, ez volt a Roth-Waagner (RW) vasúti hadihíd. A hídszerkezetet Roth Frigyes mérnök, a vasútépítő ezred tartalékos tisztje tervezte 1908-ban, és a bécsi Waagner-Bíró-Kurz cég gyártotta le.¹⁷ Az első változatot 1915-ben az osztrák államvasutak építette be az árvíz által elrombolt Salzburg-Wörgl vasútvonalon lévő Ister-híd pótlására, 40 m fesztávolsággal.

Szerkezetében lényeges eltérés a Kohn-hídtól, hogy nem egyes elemekből állt, hanem különálló rudakból kellett összeállítani. A különböző övrudak és rácsrudak összecsavározásával alakítottak ki különböző hosszúságú hídmezőket egy-, ill. kétemeletes (későbbiekben háromemeletes) kivitelben.

Az időközben megnövelt, 16 tonnás tengelynyomásra az RW-hidat egyemeletesen 45 m-ig, kétemeletesen 78 m-ig lehetett beépíteni. A Roth-Wagner féle hidat egyszerű és viszonylag kisszámú alkatrész jellemzi, egyszerű szerelés módja és nagy teherbírása miatt a hídszerkezetek fejlesztése vonatkozásában meghatározó jelentőségű volt. Hátrányaként meg kell említeni a tükörkép elemeket, a nem dolgozó rudakat a főtartó hálózatában, az övek gerinclemezőnek nagy szabad magasságát, a hossztartók gyenge bekötését, valamint a karbantartás szempontjából hozzáférhetetlen helyeket.¹⁸

E hídanyag első háborús alkalmazására 1915 végén, a belgrádi Száva-híd helyreállításakor került sor. Az új hídanyag felhasználásához megfelelő kiképzésre volt szükség, amire két híd-

¹⁶ Jacobi 450. oldal

¹⁷ Kevesen tudják, hogy az 1854-ben alapított Waagner-Bíró-Kurz cégnek is vannak magyar vonatkozásai. A mai napig működő cég egyik alapítója Anton Bíró, aki 1821-ben született Szentesen. 1854-től Bécsben működött egy fémmegmunkálással foglalkozó üzemet, majd halála után (1882) fiai, Ludwig és Josef Bíró folytatták a munkáját.

¹⁸ Havasi Zoltán: A Magyar Honvédség ideiglenes hídhelyreállítási képességeinek, lehetőségeinek vizsgálata. Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola 2007. 15-16. oldalak.

építő különítményt állítottak fel. Meg kell jegyezni, hogy mindkét hídanyag alkalmas volt pillérek kialakítására is: a Kohn-híd 30 m, az RW-híd 50 m magasságig.¹⁹

Visszatérve a Salcano-i híd helyreállítására, komoly gondot okozott az építőudvarok berendezése és a munkások elszállásolása. A hídépítést megelőzően a következőket kellett megoldani:

- munkaerő elhelyezése;
- a szükséges építőanyagok helyszínre szállítása;
- munkaerő mozgatása a partok között;
- világítás kialakítása az éjszakai munkához.

Ahogy már utaltunk rá, a szerelést két oldalról indították, felhasználva az épen maradt hídrészeket. A Roth–Wagner híd jellegének megfelelően az egyik oldalon egy 39 m hosszú hídtagot (48 m-es, 10 t-val terhelt ellensúly segítségével), míg a másik oldalról egy 48 m hosszú hídtagot (57 m-es, 12,5 t-val terhelt ellensúly segítségével) építettek. A híd típus építését megkönnyíti a felső tartókra szerelhető daruszerkezet. A záráshoz a 48 m hosszú hídtagot hidraulikus présekkel mozgatták a közép felé. Az 1918. január 1. és április 25. között elvégzett munka méltán került be a Monarchia műszaki csapatainak aranykönyvébe.²⁰

5. kép A Roth–Wagner hídmezők összezárás előtt. Jól látszanak a felső tartókra szerelt daruszerkezetek

(forrás: Humar 76. oldal, fotó: Szilágyi Dénes)

BEFEJEZÉS

A híd további élete sem volt kalandok nélküli. A Monarchia összeomlása után sértetlenül került az olasz vasutak kezelésébe. A második világháborút nagyobb rongálódás nélkül átvészelte, annak ellenére, hogy többször is támadták a levegőből. Ma Szlovénia egyik büszkesége,

¹⁹ http://real-eod.mtak.hu/6066/1/Tanulmányok_2001_11_Csapo_Feimer_Laszlo_hadihajoepto.pdf Letöltve: 2018. március 22.

²⁰ Jacobi 451. oldal.

ipartörténeti emlék, és látogatói közül kevesen gondolnak arra, hogy száz évvel ezelőtt emberek ezrei véreztek azért, hogy rombolják, majd azért, hogy újjáépítsék.

A Salcano-i vasúti híd ma is áll és büszkén hirdeti építőinek szakértelmét. Ebben a rövid írásban arra tettünk kísérletet, hogy bemutassuk ezt a kiemelkedő alkotást, nem feledkezve meg egy percre sem azokról, akiknek sorsát örökre meghatározta.

Ha az olvasó elvetődik a hídhöz, álljon meg egy pillanatra és emlékezzen e sorokra, ha nem jut el oda, nézze meg az élő web kamera képét az alábbi helyen: <https://www.whatsupcams.com/en/webcams/slovenia/goriska/nova-gorica/solkan-bridge-webcam/>

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Eduard Jordan: Der Eisbahnviadukt von Solkan/Salcano. Truppendienst 2013/2.
2. Gorazd Humar: Kamniti velikan na Soci. Nova Gorica 1996.
3. Havasi Zoltán: A Magyar Honvédség ideiglenes hídhelyreállítási képességeinek, lehetőségeinek vizsgálata. Doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola 2007.
4. Jacobi Ágost: Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban. Budapest, 1938.
5. Kovács Zoltán: Speciális katonai robbanóanyagok. Robbantástechnika 29. 2008.
6. Lukács László: Szemelvények a magyar robbantástechnika fejlődéstörténetéből. Budapest, Dialóg Campus Kiadó 2017.
7. Nagy Tamás: A Monarchia vasútjai az első világháborúban. In: A nagy háború emlékezete. ÓNTE-Belvedere 2015.
8. Tervezet. Műszaki oktatás a műszaki csapatok számára 5. füzet. V/B. rész. Vasúti szükséghidak. Ábrafüzet. A m. kir. honvédelmi minisztérium kiadványa, Budapest 1935. 135. oldal.
9. http://acta.bibl.u-szeged.hu/4430/1/belvedere_1995_003_004_018-026.pdf
10. https://issuu.com/waagnerbiro/docs/waagner-biro_160_years_final
11. https://books.google.hu/books?id=E7ywmb24EQMC&lpg=PA121&dq=%22world+famous+arch+bridges+in+slovenia%22&pg=PA121&redir_esc=y#v=onepage&q=%22world%20famous%20arch%20bridges%20in%20slovenia%22&f=false
12. https://wikivividly.com/wiki/Solkan_Bridge
13. http://www.hidaszokertegyesulet.hu/resources/pdf/ev00004/prg00126_PischZs_Provizoriumok_a_vilaghaboru_idejen.pdf
14. http://real-eod.mtak.hu/6066/1/Tanulmanyok_2001_11_Csapo_Feimer_Laszlo_hadihajoejito.pdf